

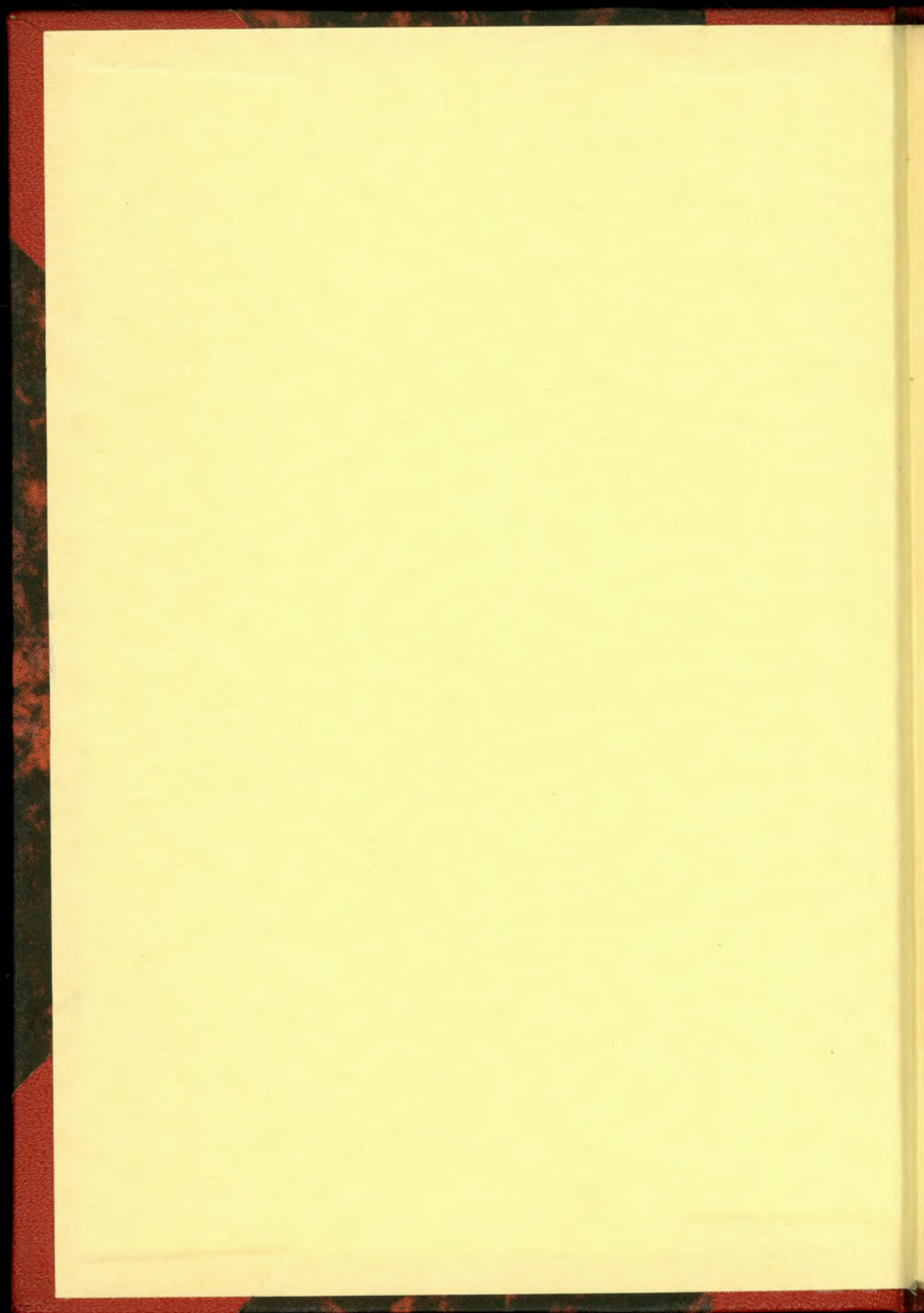
808184

-90/a

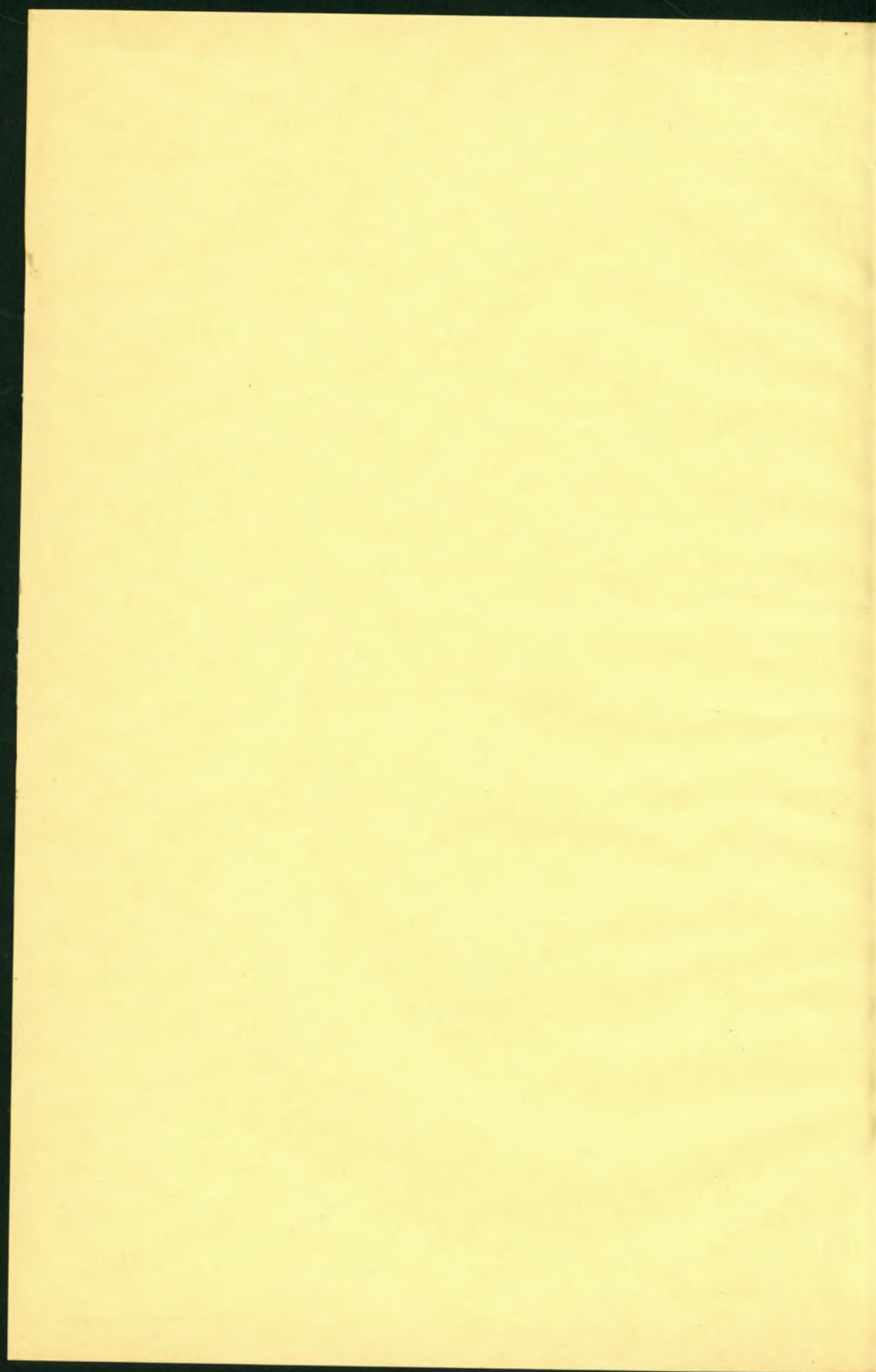
Farkas

NEMZETI
SZOCIÁL-
POLITIKÁTI

~~4257~~

808184

= 90/a

NEMZETI SZOCIÁLPOLITIKÁT!

ÍRTA:

DOROGHI FARKAS ÁKOS DR.

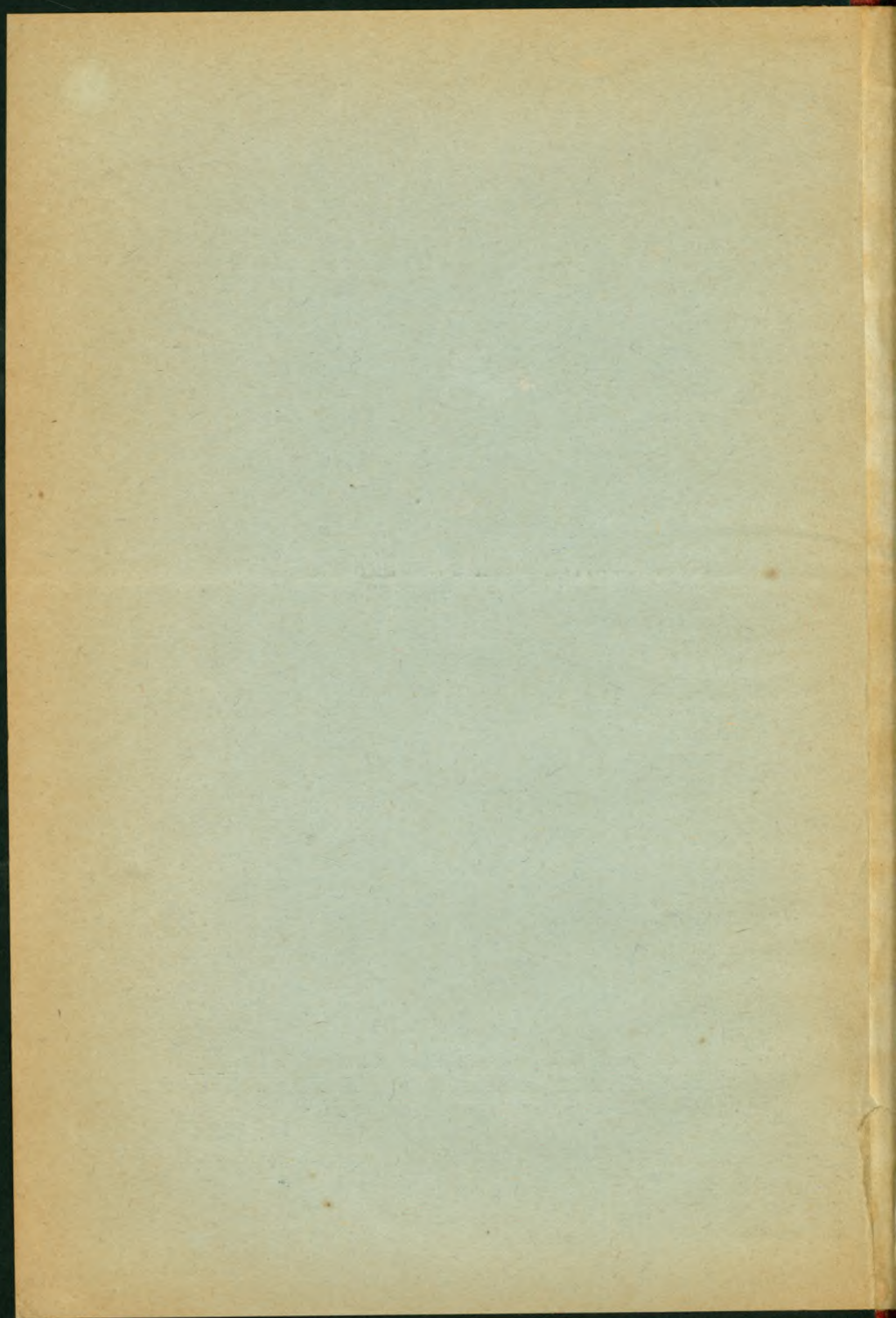
KÜLÖNLENYOMAT A
„NEMZETI FIGYELŐ” 1931. ÉVI SZEPTEMBER—
OKTÓBER—NOVEMBER HAVI SZÁMAIBÓL

B U D A P E S T, 1 9 3 1

STÁDIUM SAJTÓVÁLLALAT RÉSZVÉNYTÁRSASÁG, VI., RÓZSA-UTCA 111.

4257

NEMZETI SZOCIÁLPOLITIKÁT!

ÍRTA:
DOROGHI FARKAS ÁKOS DR.

KÜLÖNLENYOMAT A
„NEMZETI FIGYELŐ” 1931. ÉVI SZEPTEMBER—
OKTÓBER—NOVEMBER HAVI SZÁMAIBÓL

B U D A P E S T, 1 9 3 1

STÁDIUM SAJTÓVÁLLALAT RÉSZVÉNYTARSASÁG, VI., RÓZSA-UTCA 111.

~~4254~~

808184 = 90/a

ZA'RT

21986

Nemzeti Széchenyi Könyvtár

Leitári szám:

B9806/1960.

R 1965

I.

Tudósaink megállapítása szerint Mátyás király korában a világon ugyanannyi angol élt, mint amennyi magyar. S ma az angol nép százmilliós lélekszámmal bíró óriási világhatalom, a magyar pedig Európa népei között alig számbavehető, számbelileg és politikai hatalomban egyaránt kis jelentőségű nép, amelyet nagyszerű tulajdonságai miatt tisztelettel vesznek ugyan körül Európa nagyobb államai és félnek tőle erősebb szomszédai is, de egyelőre bizony, mint hatalom, nem sokat számítunk. A négyszázéves török és osztrák elnyomatás alatti vérveszteség tette elsősorban nemzetünket gyöngébbé, fejlődésünket megakasztotta nemcsak számbelileg, hanem gazdaságilag is s ami a legnagyobb baj volt, az osztrák hatalom céltudatosan megakadályozta nemzetünket mindenkor abban, hogy a magyar érdekeknek igazán megfelelő politikát folytatva, ismét felemelkedjünk a tekintélynek és hatalomnak arra a fokára, amelyen nemzeti királyaink alatt évszázadokon át állottunk.

Már egy évszázaddal ezelőtt igen sok jelesünk felismerte szomorú helyzetünket és annak okait kutatva, bölcs útmutatásokkal látta el nemzetünket *Széchenyi nagyszerű gazdasági programja*, népesedési politikánkra vonatkozó fejtegetései, *Kossuth reformeszméi*, majd a kiegyezést követő liberális korszak nagyjainak: *Eötvös Józsefnek*, *Irányi Dánielnek*, *Darányi Ignácnak* fellépése mind egy-egy mérföldköve volt a jobb magyar jövő felé vezető göröngyös útnak. A sors azonban úgy akarta, hogy az *összmonarchia érdekei mindig megakadályozták az igazán nemzeti érdekeket szol-*

gáló törekvéseket s az uralkodóház erővidlító, a saját érdekeit fel nem ismerő politikája végül is vesztét okozta a sok évszázados nagy dunai birodalomnak.

A trianoni békében végül visszanyertük függetlenségünket, de igen nagy áron, területünk háromnegyed részének és népességünk kétharmadának elvesztésével. E nagy veszteségek felett érzett fájdalomunk azonban nem keltheti bennünk a csüggedés érzését, hanem az eddiginél is fokozottabb és céltudatosabb munkára kell, hogy indítson bennünket, hogy visszaszerezzünk mindent, amit elvesztettünk.

A nemzet erejét két tényező adja meg; a nemzetet alkotó egyének száma és ezek erkölcsi és gazdasági ereje.

A céltudatos, igazán magyar érdekeket szolgáló politikának tehát elsősorban a magyarság számszerű megerősítésére, másodsor pedig a magyarság erkölcsi és gazdasági erejének fokozására kell irányulnia.

A magyarság számszerű növekedését ismét két tényező szolgálja: *a természetes szaporodás és az asszimiláció.* Ezekkel egyenlően fontos tényezője nemzetünk számszerű megerősödésének a nagy vérvesztést okozó kivándorlás, a gyermekhalandóság és a népbetegségek elleni védekezés. Aki tehát a magyarság jövőbeli hatalmi állását a szíven viseli, annak elsősorban ezeket a szempontokat követő *szociális és gazdasági politikát* kell kívánnia és ha a sors a nemzet életét irányító pozícióba juttatta, minden erejével folytatnia.

Második fontos eszköze a nemzet felemelkedésének *az erkölcsi és gazdasági erők fokozása.* Feltehetlenül szükséges, hogy a nemzet minden egyes tagja felismerje a magyar nép nagy hivatását, magáévá tegye a nemzet céljait s teljes öntudatos-

sággal, áldozatkészséggel és fegyelemtartással harcoljon azok teljesülése érdekében. Ez a harc azonban csak akkor lesz igazán eredményes, ha a nemzeti eszme katonái *fizikailag és gazdaságilag* egyaránt erősen megalapozva tudnak küzdeni a nemzeti célokért. A magyarságnak nagy céljai érdekében folytatott küzdelme nem egyéb, mint a Középeurópát elfoglaló fajok egymással folytatott harcának egyik fejezete, a fajok harcában pedig az elsősorban fontos számszerű erő mellett *igen fontos a gazdasági és erkölcsi erő is.*

Vizsgálva azt a kérdést, hogy vajjon milyen eszközökkel tudjuk leginkább megközelíteni céljainkat, vajjon a *mezőgazdasági vagy az iparosodási politikára kell-e inkább súlyt helyeznünk*, a következőket kell szem előtt tartanunk:

Az ipar fejlesztésére feltétlenül szükségünk van, fizetési mérlegünk javításának szempontjától eltekintve azért is, mert Csonkamagyarország nép-sűrűsége ma már négyzetkilométerenként a 100-at megközelíti, már pedig a nemzetgazdaságtan tapasztalati úton leszűrt tanúsága szerint egy tisztán agrárius jellegű ország négyzetkilométerenként csak 70 embert tud biztosan eltartani. Az ipar fejlesztésének azonban korlátokat szab az a körülmény, hogy bizonyos nyersanyagok hiányoznak, a fogyasztási terület korlátolt és ilyen körülmények között a mesterségesen fejlesztett iparágak a külföldi fejlett ipar dumpingáiraival versenyezni nem bírnak. Hiányoznak ezenkívül az olcsó energiaforrások is. Végül pedig: az iparfejlesztés egyedül nagyipari vállalkozások útján lehetséges. Ennek következménye pedig az ipari munkásság számának növekedése, de ez a társadalmi osztály a munkaadóktól és a szakszervezetektől való függő helyzete következtében nemzeti szempontból nem tekinthető annyira kombattáns seregnek, mint az őstermelő s főleg a kisgazdaosztály.

Mezőgazdaságunk helyzete ma nem kevésbé kilátástalannak látszik, mint az ipari, aminek fő okozója a tengerentúli és az orosz termékek versenyre. A frissen feltört földeken gépekkel folytatott olcsó gazdálkodás, valamint az orosz rabszolgatartók által diktált árakkal a mi mezőgazdaságunk versenyezni nem tud. Így az a helyzet állott elő, hogy a földjáradék úgyszólván megszűnt, a földbe fektetett tőke is alig hoz kamatot. Ezt a válságot azonban sokkal könnyebben bírja ki a kisbirtok, mint a nagy- és középirtok, mert kevesebbet termel a piac számára és fő jövedelmi forrása állatállományában van, amely még a mai helyzetben is könnyebben és jobb áron értékesíthető, mint a nagybirtok által főleg termelt gabonaművek.

Az ország népessége a mostoha viszonyaink ellenére örvendetesen szaporodik még ma is. 1914-ben a mai Magyarország lélekszáma 7,600.000 volt, 1920-ban 7,980.000, 1930-ban közel 9 millió. Az évi szaporodás tehát nagyjában eléri az 1%-ot, ami évenként kb. 80—90.000 főt tesz ki.

Nagy ugyan az a vérveszteség, amelyet a magyarság a kivándorlás következtében szenved és egyre szomorúbb jeleit látjuk annak, hogy népünk szaporodása lassan, de határozottan hanyatlik, azonban ha gyökeres intézkedésekkel nem gondoskodunk arról, hogy a már ma megélhetést nem találó népfelcsapulat valamiképpen elhelyezkedést találjon,

előbb-utóbb robbanásnak kell bekövetkeznie s nekünk csak az lehet a célunk, hogy ez a robbanás ne az állami és társadalmi rendet, hanem a trianoni határokat vesse szét.

E tanulmányom célja főként az, hogy a mezőgazdaság terén még kihasználatlanul álló lehetőségeket felkutatva, igyekezzünk a „több, egészsége-

sebb és erősebb magyar" jelszavát megvalósítva, nemzetünket történelmünk e legszomorúbb korszakában ellenállóképesebbé és fejlődésre, expanszióra képessé tenni. A világválság hatása legérzékenyebben éppen azt az őstermelő-osztályt sújtja, amely a nemzeti erőnek nemcsak legjelentékenyebbje, hanem ki nem merülő forrása is. De ennek az osztálynak megerősítésére utal bennünket az a politikai meggondolás is,

hogy a konzervatív állami és társadalmi rendnek legnagyobb biztosítéka: az őstermelőosztályok anyagi jóléte és elégedettsége, különösen pedig egy erőteljes kisgazdaosztály,

amely a polgári társadalmi osztályok között is egyik legerősebb és legfüggetlenebb öre a nemzeti hagyományoknak, állandó erőtartaléka a kimerülő és fogyatkozó középosztálynak, a városi iparos- és kereskedőosztálynak. Ezenkívül ez az osztály szolgáltatja a magyarság legjobb katonanyagát is.

II.

A magyar állami és társadalmi rendnek, de a konzervatív politikai iránynak is egyik legerősebb támaszát képező kisgazdaosztály számszerű erejére vonatkozólag a statisztika a következő adatokat tartalmazza:

50—100 holddal bír 7955 férfi, 1539 nő,
20—50 holddal bír 44022 férfi, 7615 nő,
10—20 holddal bír 80744 férfi, 14615 nő,
5—10 holddal bír 105491 férfi, 22445 nő.

A statisztika szerint a kisgazdaosztályhoz Magyarország jelenlegi határain belül tehát összesen 284.426 egyén tartozik. Figyelembevételül azonban azt, hogy sok esetben házasársak közül úgy a férj, mint a feleség földbirtokkal bírnak s a nők

nagy része így nem önálló kisgazda-egzisztencia, továbbá, hogy az 5—10 holdas kisgazdák egy része földbirtokának fekvése vagy minősége folytán nem tekinthető tulajdonképeni kisgazdának, mert birtoka a megélhetésre magában véve nem nyújt módot, hanem napszámosmunkára vagy más mellékkeresetre is reá van utalva, igazat kell adnunk Weis Istvánnak, aki munkájában a tulajdonképeni *kisgazdaosztály* számát *mindössze 150—180 ezerre teszi*. A maximumot véve s egy családra átlagban 5 személyt számítva, *Magyarországon a kisgazdaosztály mindössze 900.000 személyt foglalhat magában a családtagokkal együtt, ami nem sokkal több, mint az összes népességnek 10%-a.*

A törpebirtokos osztály már korántsem anyyira független és teherbíró, amilyen a kisgazdaosztály, mert ez a mezőgazdasági vagy ipari bér munkára van mellék-, vagy sok esetben főkereset gyanánt utalva. Ennélfogva különösen mezőgazdasági vagy ipari válság és munkanélküliség esetén könnyen hozzáférhető lehet az osztályharcot hirdető nemzetköziség számára.

Kétségtelen, hogy a saját tulajdonhoz jutást illetően nagy lépést jelentett a földbirtok-reform. Az ország összesen 16,161.774 k. holdat kitevő területéből szántó, rét és legelő összesen 12,644.315 k. hold, amelyből a reform során kiosztásra került 940.048 hold. És pedig kiosztottak házhelyekre 259.662 igénylőnek összesen 58.591 holdat, gazdálkodó-igényjogosultaknak, és pedig 405.103 egyénnek 690.706 holdat, közcélokra pedig összesen 190.750 holdat. A gazdálkodó igényjogosultak tehát egyenként átlagban 1 holdat és 1128 ölet kaptak. A földbirtokkal bírók száma a reform során erősen emelkedett ugyan, — 1920—1925 között 794.000-ről 840 ezerre, — de a fenti adatok szerint ez nem jelentette egyszersmind az erőteljes, egészséges gazdasági egyvedek számának nagyobb mértékű szaporodását.

Bizonyára nem szenved kétséget, hogy egyedül radikális földbirtokpolitikával a jelenlegi gazdasági és szociális válságot meg nem szüntethetjük, sőt nem is igen enyhíthetjük. Az utolsó évek folyamán, különösen az úgynevezett utódállamokban és különösen a Romániában eszközölt igen radikális földosztás mindenütt a termelés mennyiségi és minőségi visszaesésével járt, ami nagymértékben káros visszahatással volt az illető államok általános gazdasági és pénzügyi helyzetére is. Természetes, hogy ennél fogva nem hozhatta meg azt a jótékony szociális eredményt sem, amelyet tőle vártak, meg kell azonban jegyezni, hogy szomszédaink háború utáni földbirtokpolitikájában nem a gazdasági és nem a szociálpolitikai, hanem elsősorban a nemzeti és főleg a magyarellenés célok játszottak szerepet.

Eppen napjaink gazdasági eseményei igazolják legjobban azt, hogy mezőgazdasági igazgatásunknak az eddiginél sokkal intenzívebben kell foglalkoznia a termelés irányításával és szervezésével, az értékesítés problémájával, valamint a mezőgazdasági hitel kérdésének megoldásával, az eddiginél erőteljesebb tempóban kell tovább fejlesztenünk mezőgazdasági oktatásügyünket is. E kérdések elhanyagolása a világversenyben további visszamaradásunkat s ezzel együtt országunk további szegényedését és visszafejlődését jelenti. Csak sajnálni lehet, hogy az elmúlt évtized nagy beruházásai közül ezen elsőrangúan fontos nemzeti célokra aránylag kevés jutott.

De sohasem szabad szem elől tévesztenünk, hogy egyedül e kérdések megoldása — bármily szükséges s az egész nemzet egyetemére nézve áldásos legyen is az — nem éri el a kívánt hatást: a szociális megnyugvást és a falusi népesség általános elégedettségét, ha ezzel egyidejűleg nem teszünk bátor és határozott lépést az egyéni földtulajdonszerzés megkönnyítése felé s nem igyek-

szünk az e téren fennálló legkirívóbb ellentétek megszüntetésére.

A mult tapasztalatain akulva, nem szabad azonban *mechanikus földosztással* — igen széleskörű igényjogosultsággal, egy-egy igénylő részére minimális területű parcellák juttatásával — *pulverizálni* a nemzet legértékesebb kincsét, a magyar földet, hanem szem előtt tartva a gazdasági és szociálpolitikai, valamint — még a csaknem teljesen egy nyelvű Csonka-Magyarországban is — a nemzeti célokat: *lehetően sok életképes, önálló új kiskazda-exisztencia teremtésére kell igyekeznünk*. A mechanikus földosztás tönkretetheti a föld előző tulajdonosát, de nem teremt elégedett, új, életképes existenciákat, hanem fél, sőt a reánehazedő súlyos terhek miatt egész proletáregyedet, akiknek helyzetét a földhözköttőség csak súlyosbítja.

**Az új földbirtokpolitikának tehát legfontosabb célja kell, hogy legyen:
az erőteljesebb és életképesebb törpebirtokos egyedeknek a kiskazdaosztály soraiba emelése**

s ezzel számszerű megerősítése annak a társadalmi osztálynak, amely — mint sokszor hallottuk: — a *nemzet legértékesebb eleme, erőtartáléka és a nemzeti célok legjobb közkatónája*. Egyénileg kell kiválogatni és földhöz juttatni azokat a törpebirtokosokat, akiket gazdasági erejük, munkaszeretük és nemzeti érzésük képessé tesz arra, hogy maguknak a teljes gazdasági önállóságot megszerezve, fokozottabb erővel szolgálhassák a magyar nemzeti célokat.

III.

Ezt a célt másként, mint telepítés útján elérni alig lehet, mert míg arra alkalmas törpebirtokosok minden faluban akadnak, földbirtokpolitikai célra megszerezhető föld azonban már

csak egyes helyeken, sőt vidékeken áll rendelkezésre. Nem lehet és nem szabad ugyanis arra az álláspontra helyezkednünk, hogy minden nagybirtok kisajátítandó és felosztandó, mert hiszen igen sok nagybirtok nemzeti szempontból megbízható kezekben, jó, vagy éppen mintaszerű kezelésben igen fontos tényezője a magyar gazdasági életnek, egy-egy járás, sőt vármegye politikai, társadalmi és szociális életének. Az ilyen nagybirtokokra ma még szükség van, gazdasági szempontokból éppen úgy, mint szociális és politikai vonatkozásokban. Ellenben lassúbb vagy gyorsabb tempóban — ami már a pénzügyi megoldás és a gazdasági lehetőség kérdése — *feltétlenül szükséges a latifundi-umok, a mammutbirtokok megszüntetése.* De számolnunk kell az olyan nagybirtokok megszüntetésével is, amelyek nem természeti, hanem jogi szemlélyek kezében vannak.

A termelésnek talán egyetlen ágában sem bír olyan jelentőséggel az *egyéni érdek* s az ebből folyó fokozottabb gondosság, vállalkozási kedv és az egyéni tapasztalatok, mint a mezőgazdasági termelésben. *Ritkán láthatunk jogi személy tulajdonában levő földbirtokokat igazán jól kezelve* s a biztos jövedelem elérése végett ezek a birtokok rendszerint bérleti kezelés útján hasznosítatnak. Ennek szintén megvan a maga árnyoldala, aminek részletezésére e helyt nem térhetek ki, csak azt kell még hozzátenni, hogy a jogiszemély, mint nagybirtokos, a dolog természeténél fogva nem töltheti be egy-egy vidék vagy község életében azt a vezető és irányító szerepet, amelyet a nagy- és középbirtokos osztály a magyar közéletben be szokott tölteni. A birtok bérlőjét vagy kezelőjét nem irányíthatják cselekvésében és ügyvitelében szociális tekintetek, hanem inkább csak *üzletiek.*

A mai Magyarországnak több mint 16 millió k. holdra terjedő területéből 8,038.091 hold volt

1925-ben nagy- és középbirtok. Kissé sok magában véve is ez az 50 százalékot csaknem meghaladó arány, de még jobban súlyosbítja a helyzetet az, hogy e területnek körülbelül 45 százaléka:

3,693.778 kat. hold korlátolt forgalmú nagybirtok.

Már pedig, mint fentebb jeleztük, a korlátolt forgalmú, jogiszemélyek tulajdonában lévő nagybirtok egyesíti magában a nagybirtokok gazdasági, szociális és politikai hátrányait, azok előnyei nélkül. S míg a természeti személyek tulajdonában lévő nagybirtokok a dolog természetes rendje szerint egyre aprózódnak, oszlanak, addig a nagybirtokoknak ez a kategóriája szinte megkövesedett állandóságot mutat.

Egyéb okok mellett ez a körülmény vetett felszínre egy igen fontos és kényes kérdést: az *egyházi nagybirtokok kérdését*. Kétségtelenül napjaink tragikus gyorsasággal végbemenő katasztrófális gazdasági és politikai jelenségei is közrejátszanak abban, hogy kimondottan konzervatív gondolkozású közéleti vezetőegyénségeink közül egyre többen gondolnak egy radikális megoldás lehetőségére, de ha nem is kívánunk ennek a megoldásnak híveihez csatlakozni, annyi bizonyos, hogy a magyar nemzeti társadalomnak ezzel a problémával most már igazán foglalkoznia kell. Semmi sem volna végzetesebb, mint szemet hűnyva az élet jelenségei előtt, oktalan makacssággal konzerválni igyekezni olyan állapotokat, amelyek továbbra igazán nem tarthatók fenn, de amelyek fenntartását sem a nemzetnek, sem az érdekeltek nem szempontjai nem is indokolják.

Anélkül, hogy most részletekbe bocsátkoznánk, kétségtelen igazság gyanánt le lehet szögezünk azt, hogy

az egyházi vagyon elleni hadjárat támadási felülete a minimumra lenne redukálható abban az esetben, ha ezeket a jelenleg csaknem kizárólag földbirtokban fekvő vagyonokat sikerülne más vagyontárgyakra, így különösen városi házbirtokokra kicserélni,

természetesen csak olyan tempóban, ahogy ezt a gazdasági helyzet lehetővé teszi. A városi házbirtokok egyfelől meglehetősen biztos és állandó jövedelmet hoz, másfelől kezelésében az egyéni érdek és vállalkozási kedv igen alárendelt szerepet játszó, sokkal alkalmasabb jogiszemély általi birtoklásra és kezelésre, mint a földbirtok. Nem alkalmas ellenben arra, hogy szociális ellentételeket támasszon és szélesebb néprétegek elégedetlenségét keltse fel, ami viszont az egyházi földbirtokokkal szemben kétségtelenül fennáll.

Az egyházi földbirtokok területe egyébként 1925-ben aránylag nem sokat, összesen 889.867 k. holdat tett ki. Lényeges változás azóta nem történt.

IV.

A korlátolt forgalmú birtokok egyéb kategóriái a következők:

	k. hold
1. Kincstári birtokok	172.847
2. Községi és városi birtokok	691.640
3. Közbirtokossági birtokok	659.670
4. Vallás- és tanulmányi alapok	121.537
5. Iskolai és egyéb alapítványi birtokok	984.068
7. Egyletek, egyesületek stb. birtokai	114.732

A kincstári birtokok az állami igazgatás keretében igen fontos szerepet töltenek be, amikor honvédelmi, állattenyésztési, mezőgazdasági oktatási és kísérletügyi, valamint más közhasznú célo-

kat szolgálnak. De meggondolandó az, hogy az ezen célok szolgálatára már nem szükséges birtoktestek ne adassanak-e át a magángazdaságnak. Az állam földbirtokszerzését és magángazdasági tevékenységét a felsorolt közcélokon kívül semmi sem indokolhatja, — legkevésbé pénzügyi szempontok, mert hiszen tudvalevő dolog, hogy az állami gazdálkodás a kincstári birtokon a legjobb esetben is minimális jövedelmet biztosít, aminek oka az egyéni érdek hiányán kívül arra is vezethető vissza, hogy az állami gazdaságokkal szemben támasztott különféle igények sokszor túlzottak és elháríthatatlanok.

Még nagyobb mértékben áll az a városaink és községeink tulajdonában levő földbirtokokra vonatkozólag. Városaink közül a legnagyobb birtokosok: Debrecen, Szeged, Kecskemét és Nagykőrös. E birtokok kezelése és jövedelmezősége nagyon különböző. Debrecen város 94.242 kat. holdat kitevő birtokainak igen nagy része — a Hortobágy — a lehető legextenzívebb kezelés alatt álló legelőbirtok, amely lehet világhírű látványosság, de az egyre jobban indusztriális és intellektuális jellegű nagyváros gazdálkodása fenntartását már nem teszi megokolttá. Különösen nem akkor, ha meggondoljuk, hogy ma Debrecen város óriási határa az országnak leggyéribben népesített területe, amelyen még 30—40 ezer lélek bízvást megélhetést találna. De sokkal jobban prosperálna a város kereskedelme és ipara is, ha végtelen pusztaságok helyett virágzó falvak vennék körül. — Szeged város birtoka nagyrészt intenzív kezelés alatt levő, bérlet útján hasznosított terület, közismertek azonban azok a panaszok, amelyek a város és bérlői közötti állandó surlódásokra, a kisbérlők ezreinek bizonytalan jövőjére, rendkívül rossz szociális és gazdasági helyzetére világítanak rá. Nagyjában ugyan ez a helyzet Kecskeméten és Nagykőrösön is.

Igen sok *közbirtokossági földbirtok* is van olyan, amely ma már nem képes eredeti rendeltetésének eleget tenni, tehát kezelése rendkívül extenzív, jövedelmezősége minimális és elérkezettnek látszik az idő felosztására.

A *vallás- és tanulmányi alapok, valamint az egyéb iskolai és más közcélú alapítványok*, — hasonlóan az egyházi földbirtokokhoz, — sokkal célszerűbben volnának más, gyümölcsözőbb vagyontárgyakban elhelyezhetők, mint földbirtokokban.

Végül külön elbírálás alá tartoznak a csaknem egymillió holdat kitevő *hitbizományi birtokok*, amelyekre vonatkozólag ma már csaknem az egész magyar közvéleménynek egységes álláspontja alakult ki:

megszüntetendők. De nem csatlakozom azokhoz, akik a magántulajdon elvén ezzel rést kívánnak ütni s a hitbizományi birtokokat csakis megfelelő megtérítés ellenében tartom kisajátítandóknak.

Nem szabad elfelejtenünk továbbá azt sem, hogy igen nagy földterületek volnának megszerezhetők ma egy új földbirtokpolitika céljaira *szabad kézből* is. Ezeknek a birtoktesteknek megszerzése útján is igen sok erőteljes, új kis- és középbirtokos egzisztencia keletkezhetnék, amelyek mind a magyar nemzeti gondolat, az állami és társadalmi rend hatalmas, új támaszai volnának.

V.

Nagy hiba volna azonban a minden bizonnyal elkövetkező új földreformot tisztán csak mechanikus földosztás gyanánt felfogni és ilyen egyoldalú szempontból végrehajtani. Ez a probléma épp úgy nemzetgazdasági, mint szociálpolitikai kérdés is, amelynek megoldásánál igen sok körülményre kell tekintettel lennünk.

Az első kérdés: a nemzeti termelésnek minél kisebb mértékű megzavarása, mert — mint szomszédaink mohó és egyoldalú földbirtokpolitikájánál láttuk: *a gyors és általános földosztás évekre visszaveti a termelést* és nemcsak azáltal okoz nagy kárt a nemzet egészének, hogy megszünteti exportfeleslegeit, hanem még a belső ellátást is veszélyeztetheti. *A reformot tehát csak lassan, fokozatosan, évekre beosztott program szerint lehet végrehajtani.*

A második: *életképes új kisbirtokos-réteg teremtése* legyen a cél; inkább kevesebb, de jobban megalapozott új egzisztencia teremtése, mint sok, életképtelen, már eleve kihalásra és tönkrementésre ítélt proletáriátusé.

Harmadszor: az új földbirtokpolitika kérdésével össze kell kapcsolnunk egyes nagy nemzeti céljainknak szolgálatát, elérését vagy megközelítését is. A legfontosabbak ezek közül: 1. az Alföld problémája, 2. a nemzetiségi kérdés (még a csaknem egynyelvű csonkaországban is), 3. az ijeszítően csökkent népszaporodás és az egyke kérdése, 4. nemzetvédelmi célok (vitézek, rokkantak, stb. földhözjuttatása és ezzel kapcsolatban erőteljes nemzetvédelmi propaganda), végül 5. megfelelő intézkedések arra, hogy a *földreformmal kapcsolatban új értelmiségi, kereskedő- és iparosegzisztenciák is létesíthetők legyenek.*

Mindezekről a magyarság jövőjére nézve életbevágóan fontos kérdésekről — amelyekről kötetekre menő tanulmányokat írtak és írhatnak még nálamnál hivatottabbak — később külön tanulmányok keretében kívánok még szólni. Ehelyütt még csak egy kérdéssel: *az új földbirtokpolitika pénzügyi részével* kívánok egész röviden foglalkozni; azzal a legfontosabb kérdéssel, amelynek tulajdonképpen minden mást meg kellene előznie.

Kétségtelen, hogy az eljövendő magyar nem-

zeti politikának nem szabad e nagy kérdés mellett szó nélkül elmenni, hanem engednie kell a nemzet minden rétegében megnyilvánuló általános óhajnak s egy új, magyar szociálpolitikai tevékenység által megvetni egy boldogabb magyar jövő alapjait. Az ezen tevékenység megindításához szükséges tőkét pedig minden körülmények között elő kell teremtenie.

Ha volt valaha beruházás, amely igazán megérdemelte a „*produktív*” jelzőt, kétségtelen, hogy valamennyi között éppen a *földbirtokpolitikai és főképp a telepítési tevékenység* az, amely nemcsak a befektetett tőkék kamatait hozza meg, de új közösségek s ezeken belül számos új adóalany keletkezése által *állampénzügyi szempontokból is jelentékeny új bevételi forrásokat nyit meg*. Köztudomású, hogy a kisegyszisztenciák aránylag nagyobb részt viselnek a közterhekből, mint a nagy adóalanyok, mert közterheik nagyobb részét nem az egyenes, hanem a közvetett adók teszik ki. Külkereskedelmi mérlegünk alakulása szempontjából is előnyös a kisgazdaságok szaporítása, mert — hogy csak a legfontosabbakat említsük — a gyümölcs, tojás- és baromfiexport úgyszólván teljesen a kisgazdaságok termékeiből kerül ki.

Bizonyos, hogy a vételárnak *hosszúlejáratú ki-hitelezése nélkül új kisgazdaságokat ma sem lehet létesíteni* s az is bizonyos, hogy a kamatok és törlesztési részletek oly alacsonyan lesznek megállapítandók, különösen a jelenlegi gazdasági viszonyok között, amelyekre példa van ugyan — az 1894. évi V. törvénycikk alapján folytatott *telepítési akció 2—3 százalék kamatot szedett a vételárhátralékok után*, — de a jelenlegi hitelviszonyokkal szemben igen nagy diszparitást jelenténének. Azonban *bizonyos összegű kamatdifferencia viselésére a magyar állam háztartása talán még a mai helyzet mellett is képes lehetne* s tekintettel az áldozatokkal arányban nem álló politikai és különö-

sen szociálpolitikai előnyök óriási voltára, e terhek vállalása kívánatos is. Módot kell továbbá találni arra is, hogy bizonyos összeg beállítható legyen költségvetésünkbe a telepesek *egyházi, közoktatási, szociális és közigazgatási szükségleteik kielégítésére*, valamint a világháború folyamán érdemeket szerzetteknek és különösen a Vitézi Rend tagjainak földhözjuttatására. Ezek a tételek képeznék földreformakciónknak vissza nem térülő kiadásait, amelyek azonban csak szorosan vett pénzügyi igazgatási szempontból nem térülnek vissza, más tekintetben azonban a befektetett tőkék sokszorosát adják vissza a magyarság egyetemének.

A kérdés másik része *egy olyan állandó alap megteremtése, amely a vételár-részletek törlesztése folytán visszatérül*, amely tehát készpénz-, földbirtok-, épület- és követelés tételekből áll s ezek végösszege mindenkör állandó, s amelynek legfeljebb forgótőkével évről-évre való alimentálása szükséges. Ennek a — mindenestre szükségképen elég jelentékeny összegű, legalább 15—20 millió pengős — *alapnak előteremtése a mai viszonyok között* mindenestre nagyobb nehézségbe ütközik, de ez sem lehetetlen feladat. Ennek részleteiről egy későbbi tanulmány keretében óhajtanék szólni.

VI.

Cikksorozatom megjelenése folyamán alkalmam volt több oldalról véleményeket hallani az általam felvetett gondolatokra vonatkozólag.

Ügyszólván mindenki belátja ma annak szükségét, hogy valaminek történnie kell s a magyar nép nagy tömegei részére nemcsak munkaalkalmak nyújtásával kell megélhetési lehetőségéről gondoskodni, — mert ideig-óráig tartó bérmunkaalkalmak a nagy kérdést meg nem oldják, — hanem önálló, polgári, kisgazda-egzisztenciák teremtése útján kell nemzeti társadalmunk struktúráját szélesebb alapokra helyezni és egészségesebbé tenni.

Erre pedig más út nem vezet, mint az, amelyre előző cikkeimben rámutattam. *Magyar fajunk érdekei és a polgári társadalmi rend védelme egyformán azt követelik, hogy az egyéni földtulajdonhoz juttatás eszközével bővítsük ki a polgári osztályok kereteit s találjunk módot arra, hogy rokkantjaink, ritézeink s más, a magyarság nagy céljai elérésében érdemeket szerzett kategóriák találhassák meg jutalmukat szolgálataikért.*

Aggodalmak merültek fel azonban több oldalról a holtkézi s különösen az egyházi latifundiumokkal szemben elfoglalt álláspontom tekintetében. Voltak, akik — valószínűleg cikkeim figyelmes elolvasása nélkül — szekularizációt láttak javaslatomban s annak megvalósítását a magántulajdon elvébe ütközőnek jelentették ki. Ez volt az aggályok első csoportja.

Eltekintve attól, hogy ma már a föld egyetlen országában sem értelmezik sem a törvényhozási testületek, sem a jogtudomány a magántulajdont abban az orthodox-liberális szellemben, melynek tanítása szerint a tulajdonos egy bizonyos őrzési díj — közadók — megfizetése után tulajdonával teljesen szabadon — esetleg a közérdek ellenére is — rendelkezhetik, sohasem szabad pusztá hangulatkeltésből szekularizáció ördögét a falra festeni ott, ahol arról nincs szó. Szekularizáció alatt az egyházi javak világiasítását, kártalanítás nélküli elvételét értjük,

javaslatom pedig ezzel ellentétben a földvagyonnak kártalanítás melletti, részbeni kisajátítás mellett az egyházi vagyon állagának éppen a megóvását célozza.

Legjobb meggyőződésem szerint erre más mód nincs. Ameddig a rendkívül extenzív módon kezelt, ma igen kevés embernek kenyeret nyújtó latifundiumok — egyháziak és másfélék egyképen

— a magyarság egyik legjobb, legértékesebb rétegének, a törpebirtokos és mezőgazdasági munkáosztályoknak a valóban polgári kisgazda-osztály soraiba való emelkedését meggátolják s ennek az állapotnak fenntartására irányuló törekvéseket keresztény és nemzeti politikának minősítjük, addig nem szabad csodálkoznunk azon a hódításon, amelyet a szociáldemokrácia éppen napjainkban falusi népességünk soraiban felmutat és addig semmiréle eszközzel terjeszkedését megállítani nem tudjuk. *A falusi tömegek előtt a keresztény és nemzeti jel-szó szociálpolitikai tartalom nélkül üres jelszó,* amely — bár való értelmezésében előttünk szimpatikus s részükre csak lemondást és a fennálló rossznak felismert helyzetbe való belenyugvást követel. Ha pedig az ú. n. „szociáldemokrácia” ezeket a néprétegeket megnyerte magának, akkor teljes győzelmét ebben az országban feltartóztatni alig lehet. Abban pedig aligha lehet kétségük az aggodalmaskodóknak, hogy a szekularizáció ellen ez esetben mentség igazán nem lesz.

Különösen azok, akik Alföldünk magyarságának gazdasági és szociális helyzetét ismerik, igazat fognak nekem adni abban, hogy *ezt a veszélyt távolinak tartani ma már igazán nem lehet* és hogy elérkezett az utolsó óra, amikor még okos és határozott intézkedésekkel — de semmiesetre sem pusztán erőszakkal — nemcsak a veszélyt háríthatjuk el, de nagyobb nemzeti céljaink elérése felé is közelebb jutunk.

Ismétlem: javaslatomban arról volt szó, hogy *a földvagyon helyett sokkal célszerűbb volna úgy az egyházi, mint egyéb jogi személyek földvagyónát más vagyontárgyakra, így elsősorban az állandóbb és biztosabb jövedelmet hajtó városi házbirtokokra átcserélni, amelyek kezelésében az egyéni érdek, vállalkozási kedv és intenzív felügyelet, — amely tulajdonságok a jogi személyek gazdálkodá-*

sából a dolog természete szerint rendesen hiányoznak — nem játszanak olyan fontos szerepet, mint az őstermelésben. Épp ezen okból nem tudnám javasolni például az egyházi vagyonoknak értékpapírok formájában való gyümölcsösztetését sem. A különbség tehát álláspontom és a szekularizációs radikális álláspont között igen jelentékeny: egyfelől az egyházi vagyon fenntartása. — ha más formában is, — sőt nagyobb biztosítása esetleges politikai fordulatok esetére, — másfelől pedig ugyan ezen vagyonok kártalanítás nélküli elvétele állnak egymással szemben. Hiszen *katholikus létemre a keresztény és nemzeti álláspontom mellett a szekularizációs irányzathoz nem csatlakozhatom, de éppen e hitvallásom következtében nem oszthatom azok nézetét sem, akik szemüket behúnyva a „ma” nagyjelentőségű tényei és megmozdulásai előtt kétségbeesetten, elvakultan hadakoznak az éppen keresztény s nemzeti részről felvetett olyan gondolatok ellen, amelyek nemzeti és szociálpolitikai téren igen nagy haladást jelentenek a mai tarthatatlan helyzettel szemben, de amellett a nemzeti szempontból kétségtelenül jelentős egyházi vagyonnak konzerválására is alkalmasak. Meg vagyok győződve arról, hogy nem sokára maguk az elfogult kétkedők is be fogják látni, hogy*

jobb ezekkel a kérdésekkel szembenézni s éppen az egyház és a nemzet érdekeinek összeegyeztetésével a problémát nekünk magunknak megoldani, mintsem elvakult maradisággal e legnagyobb értékeinket veszélybe dönteni.

A nemzet jövő nagysága nem hűség és becsület gazdatiszt- és verejtékező gazdasági cselédszervezeteket, hanem független, erőteljes közép- és kisbirtokos rétegeket kíván meg. Tisztelettel hajlok meg hazafias, művelt és a nemzet életében valóban nagy szerepet játszó gazdatiszti osztályok

előtt és nagyrabecsülöm a gazdasági cselédosztályt is, — de ezek a társadalmi rétegek még egy nemzetet sem tettek naggyá és virágzóvá, — nem is tehették, mert sem a politikai, sem a gazdasági függetlenség azon mértékével, hogy a nemzet életében fontosabb szerepet játszhassanak, — nem bírnak. Semmi sem volna tehát végzetesebb, mint ha a hivatalos politika ideáljának a gazdasági cselédek osztályának erősítését tekintené. *Dánia, Franciaország, Szerbia és Bulgária pl. a maguk nagy nemzeti erejét, nacionalista szellemüket elsősorban erőteljes paraszt-osztályuknak köszönhetik.*

Cikkeimben szándékosan kerültem világnézeti kérdések és így különösen a zsidókérdés felvetését, mert

meggyőződéseim szerint az általam felvetett nemzeti, a magyar cél felé törekvő gondolatot épűgy vallhatják magukénak fajvédő, keresztény, konzervatív, — mint liberális gondolkodású hívei a magyar nemzeti gondolatnak.

S talán ennek tulajdoníthatom a másik szemrehányást: hogy talán azt akarom, hogy azok a birtokok is, amelyek ma még keresztény kézen vannak, zsidókézzre jussanak.

Lehetséges, hogy nem domborítottam ki eléggé élesen, hogy megszüntetendőnek vélem úgy a keresztény-, mint a zsidókézen levő latifundiumokat, mindazonáltal éppen erre a vádra voltam a legkevésbé elkészülve. Mert hiszen, ha azok, akik ellenem ezt a szemrehányást felvetették, kissé gondolkoztak volna, rá kellett volna jönniök, hogy *soha még szántóvető arcának verejtékével kenyerét kereső zsidó földművest nem láttak, — ellenben annál több városi, kincstári, alapítványi, — sőt püspökségi és káptalani zsidó nagybérllővel találkozhatnak.* Nem szemrehányás, vagy panaszképen mon-

dom ezt a jóhiszemű püspökök és káptalanok ellen, mert tudom, hogy vagy régi bérleti szerződések alapján bírják földjeiket, sok esetben ma is zsidó bérlők, vagy pedig a bérbeadásnál olyan kényszerhelyzetben voltak, hogy mást nem tehettek, de tényként ezt mindenesetre le kellett szögez-nem.

Tehát éppen ellenkezőlg: sok föld, amely ma zsidó kézben van, jut gondolatom mgvalósítása esetén 100 százalékg keresztény kézre, mert zsidó kigazdának aligha fog ezután sem elmenni. A bankok és más spekulánsok által történő későbbi összevásárlás ellen elegendő védelmet nyújtanak már azok az intézkedések is, amelyek eddigi telepítési és földbirtokrendezési törvényeinkben találhatóak s ha szükséges, ezeket még szigorítani és körüket bővíteni is lehet. Ezek a gondolatok vezettek cikkeimben és józan ésszel senki sem magyarázhatott ezekbe olyan tendenciát, amely arra irányulna, hogy azt a földet, amely még magyar kézben van, zsidó bankok és spekulánsok kezére juttassa.

Kifejezésre juttattam azt a nézetemet is, hogy azokat a tapasztalatokat, amelyeket a földbirtok-reform során szereztünk, fel kell használnunk és azokat a hibákat, amelyeket akkor elkövettünk, el kell kerülnünk és reparálnunk. *Ezek a hibák: kevés föld és drága áron jutott egy-egy igénylőnek, nem gondoltak arra, hogy aki földet kap, eszközökkel is rendelkezze annak megműveléséhez, — falu-telepítés helyett 15—60 kilométernyi távolságban a lakóhelytől juttattak földet az igényjogosultak-nak, válogatás nélkül kapott mindenki földet stb.* Rendszeres, az elmúlt évtizedek, sőt évszázadok mulasztásait is helyrehozó reformmunka helyett inkább forradalmi hangulatban született földosztás volt ez, amely, ha talán enyhített is egyes vonatkozásokban a szociális feszültségen, teljesen fi-

gyelmen kívül hagyott egyes nagy nemzeti bajokat, így különösen az Alföld kérdését és a nemzeti-ségi kérdést. Végül el lehet s el is kell kerülni azt a veszedelmet is, hogy — amitől némelyek félnek — földönfutókká tegyünk egyeseket, vagy éppen családokat.

Befejezésül csak egyet: többet ér mai helyzetünkben egy esetleg nem minden részletében teljesen helyes reformmunka, mint a fennálló, helytelen állapotokhoz való görcsös ragaszkodás. *A fennálló helyzet annyi és oly nagy támadási felületet nyújt a keresztény és konzervatív társadalmi rend ellenségeinek, hogy annak bástyáit megfelelő javítás és átalakítás nélkül sokáig védhetőknek nem tartom.*

Mussolini Itáliáját éppen az teszi megdönthetelenné, hogy fenntartja ugyan az individuális gazdasági rendet, de minden egyéni és osztályérdek fölébe helyezi az olasz nép, az olasz faj és az állam érdekeit s e szempontból korlátokat állít az egyéni szabadságnak. Ha mai nyomorúságunkban, széthúzásunkban nem is vagyunk képesek talán az olasz példát utánozni, annyit mégis meg kell tennünk, hogy igyekezzünk megszüntetni olyan visszasságokat, amelyek nemcsak megakadályozzák nemzetünk erejének teljes kifejtését, hanem egyenesen veszélyeztetik társadalmunk rendjét s ezzel nemzetünk jövőjét is.

Még csak egy érdekes jelenségre hívom fel a magyar nemzeti társadalom figyelmét: ma összes politikai pártjaink közül éppen a forradalmi alapon álló és forradalmi elveket hirdető szociáldemokrata párt a leghiggadtabb s egyes polgári pártok erőfeszítéséhez képest aránylag a legcsendesebb. Miért? Ha ennek oka felől szocialistától érdeklődünk, az a válasz reá, hogy a dolgok mai folyása szerint pár év, esetleg pár hónap alatt békés, alkotmányos úton úgyszólván övék lesz a hatalom.

Akiknek ez sem elég figyelmeztetés, azokkal kár tovább vitatkozni.

